SZERECSENORSZÁG SZÁMÜZETÉSBEN.

IRTA:

Dr. APÁTHY ISTVÁN.

(Különlenyomat a Magyar Társadalomtudományi Szemle 1908. évi 7. számából: 674—691. oldal.

PÉCS, 1908.

NYOMTA TAIZS JÓZSEF KÖNYVSAJTÓJA.

SZERECSENORSZÁG SZÁMÜZETÉSBEN.

IRTA:

Dr. APÁTHY ISTVÁN.

(Különlenyomat a Magyar Társadalomtudományi Szemle 1908. évi 7. számából: 674—691. oldal.

PÉCS, 1908.
NYOMTA TAIZS JÓZSEF KÖNYVSAJTÓJA.

A most Amerika némely államában ismét nagyobb mértékű szerecsengyilkolások időszerűvé teszik, hogy Szemlénk is megemlékezzék egy mostanában megjelent könyvről, melyet PULLEN-BURY BERTA, egy angol — nem amerikai! — írónő írt az angol uralom s az Unio uralma alatt élő szerecsenekről. (*Ethiopia in Exile*. London, T. Fischer Unwin, 1908. 288 pp. 8⁰.) Fölhasználom az alkalmat némely saját tapasztalatom és élettudományi következtetésem előadására. Egy a múlt nyáron az Unióban tett körutazásomon volt ugyanis módom megismerkedni az ottani szerecsenek életviszonyaival, társadalmi helyzetével és több yankee szaktársam nézetével a jelenleg a szó szoros értelmében dühöngő szerecsen-kérdésben.

A kérdésnek élettudományi megvilágítását annál inkább szükségesnek tartom, mivel nálunk — nagy közönségünk műveltségében a természettudományi elemek merőben hiányozván — egyik legelőkelőbb napilapunk a springfieldi mészárlások kapcsán a következőket merte olvasói elé tálalni: »Mert az az eset, a mely ezt az írtó háborúságot fölidézte, hogy egy fehér nő ellen merényletet követett el egy néger, nemcsak az esetleges utódban veresége a fehér fajnak: maga az anya is lassan-lassan feketévé változik. Az asszonynak tehát nem is lehet eltakarni szégyenét: örök nyomok teszik nyilvánvalóvá. Néger apától már egy gyermek elég, hogy a fehér asszony bőre sötét árnyéklatba menjen át, s esetet jegyeztek föl, hogy három gyermek után már teljesen feketévé változott egy elrabolt tündöklő fehérségű angol nő. — A gyermeknek az anyára való ezt a hatását *telegoniának* nevezik. . . . A fehérek között is megállapítható a gyermeknek az anya szervezetére való ez a hatása. A második férjtől való gyermek külsejében és tulajdonságaiban sokszor jobban hasonlít az első férjre, mint az apára.« stb. stb. (Budapesti Hirlap. 1908. 199. sz. aug. 19.) Ez a telegonia éppen olyan babona, mint a megcsudálás: hogy, például, a gyermek testén lángnyelvalakú anyajegy tá-

mad, ha véle való terhességekor az anya tűzveszedelemben forgott; hogy az állatkertben megbámúlt majom az akkor hordott gyermeket majompofájúvá teszi, és több más efféle. Ennek is adtak tudományos nevet, és ez is tudománytalan ostobaság, a melynek, éppen úgy, mint ama hirlapi telegoniának, a legcsekélyebb élettani lehetősége is hiányzik.

A fehér fajnak a feketével kereszteződése csakugyan végzetes hatású a fehérre, de egészen más okból. Hogy végzetes hatású volna az emberi továbbfejlődésre, azt nem merném állítani. Sőt, a körösztözésre s az utódok életére kedvezőbb körülmények között, a már több nemzedék óta benszülött yankee-nél életrevalóbb fajt hozna talán létre. Legalább bizonyos jelek erre mutatnak. A keveredést csakis a fehér faj gőgje és elbizottsága utasítja vissza. Ez teszi az Unióban is írott malaszttá az egyenlőséget, a testvériséget s a szabadságot.

Washingtonban, a Potomac folyón átvezető közúti vaspálya egyik kocsijában pillantottam meg először a yankee fölfogás szerint való egyenlőség legigazibb jelképét. A padok fölé az egyik oldalon oda van írva: »Fehérek számára.« A másik oldalon: »Színesek számára.« Az utóbbi oldalra fehér ember nem űlne le; az előbbire négernek nem szabad. A távolsági forgalomban a színesek számára külön vasúti kocsik vannak.

A »színes ember« olyan udvariaskodó kifejezés, mint mikor nálunk a zsidót izraelitának hívják. Voltaképen sértés, mert azt mutatja, hogy »nigger«, ahogyan a szerecsent nevezik, megbélyegző szó és megvetendő állapot. Színesen érthető és értendő ugyan mindenki, aki nem a kaukázusi emberfajtához tartozik; de az az Északamerikai Egyesűlt Államokban gyakorlatilag a szerecsenekre és származékaikra vonatkozik. Indiánus ott már alig van, s aki van, az sem jár közútin a nagy városokban. Japáni és chinai pedig maga sem űl le a szerecsenek oldalára.

És színes marad világéletében mindenki, akinek az ereibe, bármily távol őse révén, csak egy csöpp szerecsen vér is kerűlt. A szerecsen testalkotás az, mely oly makacsúl öröklődik, hogy hiába házasodik össze fehérrel, akinek apja vagy anyja, sőt akár csak dédapja vagy dédanyja is szerecsen volt: gyermekein a szerecsen származás egyben vagy másban mindig kiütközik. Az olyan apa vagy anya, aki szerecsen ősű

házastársat választott, még annak is ki van téve, hogy gyermeke teljesen visszaüt a szerecsen ősre. A szerecsen származás Kain-bélyege a szülők egyikén se volt talán már föltűnő, és gyermekeikből mégis merő szerecsenek válhatnak. A szerecsen apától a fehér anyára azonban semmiféle testi bélyeg nem ragad át. Ismeretesek oly fehér anyák, akiknek szerecsen férjüktől 5, 6 sőt még több gyermekük is van, de azért ép oly fehérek, mint férjhez menetelük előtt.

A szerecsen alkotásnak ebben a más emberfajtákon példátlanúl makacs öröklődésében (nem ragadós voltában!) látja az Egyesült Államok gondolkodó polgára, aki semmikép sem tud letenni a fehér faj gőgjéről és előítéleteiről, az ő hazájának legnagyobb átkát és legnagyobb veszedelmét. Nem is fél semmitől sem annyira, mint attól, hogy az Egyesűlt Államok népessége lassanként szerecsenné válik, és százszor elátkozza azt, aki az első szerecsen rabszolgát vitte be a majdani Egyesűlt Államokba.

Ösztönszerűen megvan az a félelem a műveletlen tömegben is, mely a félelem valódi okáról nem tud magának számot adni, és az benne lappangó gyűlöletté változik. Néha azonban fékezhetetlenűl előtör ez a gyűlölet és a legcsekélyebb, nem ritkán csak hazudott alkalmi okból egy-egy, olykor nem is egy, szerecsen lemészárolására vezet. Néha igaz, néha csak reáfogják, hogy ez vagy az a szerecsen valamely fehér nő becsűletébe gázolt. A tömeg hamarosan összeverődik, megragadja a vádlottat, elítéli és mindjárt végre is hajtja az ítéletet: meglyncheli, magyarán mondva, fölkonczolja a szerecsent. Ilyen esetek hírével az amerikai újságok mindennap bővelkednek. Persze mindig igazat adnak a gyilkosoknak, sőt magasztalják és a jövendőre is buzdítják őket.

Nemrég volt olvasható az Egyesűlt Államok számos folyóiratának egyikében, a *Mc Clure's Magazine*-ban egy amerikai bíró beszéde, amelyet egy esküdtszékhez intézett. Reá mutatott arra, hogy az Egyesűlt Államokban az utóbbi három év alatt egy harmaddal több gyilkosság és emberölés fordúlt elő, mint ahányan a búr háborúban angol részen elestek. Az elesettek száma 22,000 volt, ama gyilkosságok és emberölések száma pedig 31,395. Az Egyesűlt Államokban a gyilkosságok és emberölések arányszáma tízszer akkora, mint Nagy-Britanniában.

Az amerikai bíró ezt a szomorú körülményt a törvények semmibe vevésének s a közélet dollárhajszoló szellemének, nehány mindent a zsebében tartó gazdag ember uralmának tulajdonítja.

Az óriási számot nem kis mértékben gyarapítják a fehérektől meggyilkolt és a gyilkos szerencsenek. Tömegítélet alapján 1885-től 1904-ig 2,875 esetben hajtottak végre szerecseneken halálos ítéletet. (Id. m. 235. l.) Szabályszerű törvényszéki tárgyalás rendén is sokkal kisebb ok bitófára juttatja a szerecsent, mint a fehér embert. A lynchelések számát csak a bíróságok halálos ítéletei voltak képesek — újabb időben — csökkenteni. De azok az ítéletek igen gyakran a fölháborodott közönség fenyegető magatartásán és nem a törvényen alapúlnak. Minél több szerencsent akaszt föl valahol a hóhér, annál kevesebbet konczol föl a tömeg.

Az Egyesült Államok bűnügyi statisztikái tele vannak ama valóság magyarázataival, hogy a gonosztévők arányszáma jóval nagyobb a szerecsenek, mint a fehérek között. És a szerecsen rabszolgák fölszabadítása óta nőttön nő is a szerencsen gonosztévők arányszáma. Ebben a körűlményben a yankeek a szerecsen faj fokozatos sűlyedését látják és azt, hogy rajtuk nem fog a köznevelés, sőt ez még hajlandóbbá teszi őket a bűnre. Philadelphiában, melynek lakósai között csak 4 százalék a szerecsen, a főben járó bűnben leledzők között 1885-től 1889-ig 14 százalék, 1890-től 1895-ig már 22½ százalék volt a feketebőrű. Az 1890-iki népszámlálás szerint a déli államokban 10,000 fehér lakósra 6 bebörtönzött, 10,000 szerencsenre pedig 29 esett. Az északi államokban az arány még rosszabb volt, mert ott 10,000 fehérre 12, és 10,000 feketére 69 börtönlakó jutott (id. m. 239. l.).

Mindez való igaz; de magyarázata csak kis részt van a feketebőrűek nagyobb hajlandóságában a bűnre. Egy amerikai statisztikus, Kellor F. A. kisasszony is bevallja, hogy a déli államokban, ahol legtöbb a feketebőrű, szerencsenek halálbűntetést kapnak olyan vétkekért, aminőket az északi államokban egy, legföljebb öt évi börtönnel bűntetnek. Persze, börtönbe jutnak olyan esetekben is, midőn a fehér ember szabadlábon marad (id. m. 241. l.).

Igaz továbbá az is, hogy a szerecsen bűnösök számát a rabszolgaság eltörlése óriási mértékben megnövelte. De miért?

Az Unio alkotmányának XV. pótléka azt mondja: »Az Egyesült Államok egyetlen polgárának szavazati jogát sem vonhatják meg vagy korlátozhatják sem az Egyesült Államok, sem bármely állam az illetőnek származása, színe, vagy a miatt, hogy azelőtt rabszolga volt.« Ebben a kijelentésben foglaltatik ama világszerte megindúlt mozgalom eredménye, mely a szerecsen rabszolgák fölszabadítására irányúlt.

Az akkori közhangúlatnak felelt meg Harriet Beecher Stowe híres regénye, a »Tamás bátya kunyhója.« 1852-ben jelent meg s egy év alatt 300,000 példányban kelt el. Színdarabot is készítettek belőle, lefordították minden művelt nyelvre. Apáink és anyáink itthon Magyarországon is megkönnyezték Tamás bátyának, az öreg szerecsen rabszolgának szomorú sorsát, melyet a regény nagy érzelmességgel ír le, föltárva az amerikai rabszolgatartó ültetvényesek hajmeresztő kegyetlenségeit. Még az én gyermekkoromban is sokat olvastuk. Szinte hallottuk a szerecsen szökevényt üldöző vérebek csaholását; szinte láttuk az erdőben, a hangyabolyon megkötözöttnek vonaglását, amint a hangyák millió parányi marással lerágják eleven testéről a húst. Azt mondják, soha még könyv a maga korában oly nagyhatású nem volt és soha annyi olvasóra nem talált.

Ezzel a könyvvel a kezében növekedett fegyverfoghatóvá az északi államoknak az a nemzedéke, mely a déli államokkal az 1861-től 1865-ig tartó polgárháborút vívta — a szerecsen rabszolgák fölszabadításának jelszava alatt — de valójában gazdasági okokból. A rabszolgák fölszabadítása csak amolyan elkerülhetetlen járúlék volt. Követelte az egész világ közvéleménye, követelték főleg hadügyi szempontok; de féltek tőle még azok is, akik érette harczoltak.

Az Unio társadalma a dolgon úgy segített, hogy társadalmilag megtartotta rabszolgáknak, akiket jogilag fölszabadított. Lincoln elnök, akinek nevéhez fűződik a szerecsenek fölszabadítása, maga mondotta: »Mert nem akarom, hogy szerecsen nő a rabszolgálóm lehessen, azért még nem kell akarnom, hogy feleségemmé is lehessen.« Az Unióban nem is köthet szines és fehér törvényes házasságot.

A társadalom egyszerűen megszűnt munkájuk fejében eltartani őket, de nagyon keveset tett arra, hogy módot adjon nékik a maguk emberségéből való, emberies megélhetésre: adott

szabadságot, de nem adott hozzá kenyeret. Adott jogokat, de lehetetlenné tette ama jogok gyakorlását.

Az Egyesült Államok szerecsen lakósságának igen nagy része voltaképpen ma sem kevésbbé rabszolga, mint a rabszolgaháború előtt. Rabszolgává teszik a megélhetés nehézségei, és az, hogy a fehérek társadalma következetesen elzár előtte minden útat, mely a magasabbrendű foglalkozásokhoz vezet. A szerecsen a déli államokban ma is űltetvényes; szabad ember, mert szabad éhen halnia, ha nem tud eleget keresni. Az északi államokban hordja a zsákot, tisztogatja az utczát vagy a fehérek czipőit. Megteszik cselédnek; de kinevetik és eltaszítják, ha úr akarna lenni. Nagynéha lesz belőle orvos vagy tanító; de csak szerecsent gyógyíthat, szerecsent taníthat. Nincs az a fehér gyermek, aki eltűrné, hogy néki színes tanító parancsoljon.

Minden gyámol nélkűl, úgyszólván kilökték a szabadságba. Nem készítették, nem tanították a szabadságra; de felelőssé tették annak gyakorlatáért és súlyosan ítélik meg minden tévedését. Fölróják néki, hogy választások alkalmával a szavazatát eladja. Pedig csak az a bűne, hogy olcsóbban kell adnia, mint fehér polgártársának. Keveset is kínálnak neki érte; de meg kénytelen is olcsón adni, mert szavazata árán gyakran az éhenhalástól szabadúl meg.

Élnek összezsúfolva, rendezetlen családi viszonyok között, a legnagyobb nyomorban, mely kész melegágya a bűnnek. A szerecsen különben is könnyelmű és gondtalan lelkűletű. A lustálkodásra is nagyon hajlandó. De melyik népfaj nem az, amelyik fejlődésének még úgyszólván gyermekkorát éli? Bővelkedik minden erénynyel és minden hibával, mely ama kort jellemzi. A mások tekintélyét szívesen elismeri, engedelmes, kitartó és bátor katona. Szereti és jól műveli a zenét. Költői képessége és mély bensősége élesen megkülönbözteti a yankeetől. Ha valahol az Egyesűlt Államokban édes dal üti meg füledet, amelyet itthon, Európában még nem hallottál; ha szíved húrjába kap egy-egy kis költemény, amelyet itthon még nem olvastál: »That is a nigger song« — azt fogják mondani. Szerecsen dal! Ők odaát a gyermekies jókedvnek s a költőiességnek képviselői. Mint ilyenek, élnek-halnak a tánczért. Ha van miből, ha nincs miből: nagyokat tudnak mulatni. Közben persze

könnyen megfeledkeznek a holnapról, és a tegnap tanúságai sem igen nyomják a lelküket.

A yankee a többek között azért is oly dühös a szerecsenre, mert irígyli, hogy az oly kevéssel beéri és oly kevéstől is boldoggá tud lenni. Leszállítja az élet követelményeinek mértékét, amit ott »standard of life« néven neveznek. A fehér munkás sokat követel munkaadójától és az élettől. A szerecsen mindkét irányban sokkal szerényebb; pedig abban, a mire megtanították, nem is végez rosszabb munkát. Azért az amerikai munkás szövetkezetek nem is vesznek föl szerecsen tagokat. (Id. m. 245. l.) Ezeknek a munkából is az jut, amit alamizsnaként, vagy azért löknek oda nékik a fehérek, mert maguk végezni méltóságukon alólinak tartják.

Vidéken, a déli államokban még elég jó dolguk van. Mezőgazdasági munkában elismerésre méltó haladást mutatnak. Fölszabadításuk óta a szerecsen földművelőknek tetemes része vált földbirtokossá. 1900-ban 746,715 földbirtokot, farm-ot, műveltek szerecsenek, s abból 21 százalék volt egészen, 4·2 százalék részben szerecsen tulajdonosé. (Id. m. 223. l.) Más foglalkozási ágakból a fehérek fokozatosan kiszorítják őket. A hetvenes évek végén Florida államban az ott épűlő vasútaknak csaknem minden munkása fekete volt, még a mérnökök is. Vasúti munkához ma már ott is alig juthatnak, pedig ott ők a lakósságnak majdnem túlnyomó része. (Id. m. 245. l.) Akik a földeken nem találnak alkalmazást, azok a nagyobb városokba szorúlnak és ott, szűk helyen összezsúfolva, hihetetlen nyomorban élnek. Szaporaságuk igen nagy; persze óriási a gyermekhalandóság is. A déli államokban a leánygyermekek átlag 12 és fél éves korukban állanak munkába; de gyakran még sokkal fiatalabb, már 6 éves korban is. A börtönbe jutottak mind olyan családból származnak, ahol a gyermekek száma 8 és 27 között változik. Elképzelhető, míly nyomorban telhettek gyermekéveik. (Id. m. 242. l.)

A nagy nyomor, a zsúfolt lakás, a tanúlatlanság és az elhagyottság, párosúlva némi könnyelműséggel és hirtelen indúlattal: ezek az okai a szerecsen bűntettesek növekvő számának, nem pedig a szerecsen fajnak erkölcsi és értelmi alacsonysága. Ha mi magyarok olvassuk amerikai íróknak azokat az állításait, hogy szerecsenek magasabbrendű szellemi munkásságra nem

képesek, gondoljunk csak arra, mit ír felőlünk a német PIERER-féle lexikon: Magyarországon idegenek, főleg németek végeznek minden magasabbrendű szellemi munkát, mert ilyenre a magyar faj természettől képtelen. Nem a szerecsenek, hanem az ottani fehér társadalom hibája, hogy magasabbrendű szellemi munkásághoz szerecsenek egyáltalában oly ritkán juthatnak hozzá. Amidőn hozzájutnak, derekasan elvégezik. Bizonyság reá nem egy kiváló szerecsen tudós, orvos, tanár vagy üzletember. Nem a jó orvos kevés a szerecsen orvosok között, hanem az orvos kevés a szerecsenek között. Szálló ige, hogy őrűltség színesekből orvosokat nevelni, mert fehér ember nem fogná magát velük gyógyíttatni s a színesek is inkább fehér orvost hívnak. Pedig a Howard egyetemen kiképzett színes orvosok csaknem mind kitűnően működnek és nagy gyakorlatra tettek szert, sok pénzt keresnek, persze a saját fajtájuk körében. Ahol a szerecsenek kedvezőbb társadalmi viszonyok között élnek, például angol uralom alatt Jamaicában, vagy Haïti-ban, a szerecsen köztársaságban, a szellemi munkásságnak minden terén sok kiváló emberük van, világhírű tudósuk és nagy államférfiuk is nem egy.

PULLEN-BURY BERTA (230. l.) fölemlíti DUMAS-t, a nagy franczia regényírót, ki tudvalevőleg mulatto volt; TANNER-t, a művészt; COLERIDGE-TAYLOR-t, a zenészt; TOUSSAINT L'OUVERTURE-t a hadvezért; DUNBAR-t, a költőt; DOUGLAS-t, az államférfit. De különösen sokat foglalkozik Dr. BOOKER WASHINGTON-nal.

A rabszolgákúl Amerikába vitt szerecsenek igen sokféle néptörzsből származnak, tehát testi és szellemi alkotásra is különböznek egymástól legalább is annyira, mint Európa legkülönbözőbb népei. Annál igazságtalanabb tehát a rajtuk egyes helyeken szerzett kedvezőtlen tapasztalatok általánosítása. De a yankee emberbaráti érzelmei elé áthághatatlan korlátokat állít a bőr színe, a szerecsen származás. Közűlök a legjobbak éppen hogy az állatvédelem követelményeit szem előtt tartják a szerecsenekkel való bánásban. Titokban azoknak is leghőbb óhajtásuk, hogy visszavihessék a feketéket Afrikába. »Ha nem akarunk magunk is africanisálódni, vissza kell őket vinnünk oda, ahonnét hoztuk.«

És ez a félelem nem is alaptalan. Más kérdés, csakugyan veszítene-é vele az emberi továbbfejlődés, ha úgy lenne. Én

azt hiszem, éppen úgy nem veszítene, mint nem veszít azáltal, hogy ma már a japániak, tehát mongolok, is oly nagy részt kérnek belőle.

Nem alaptalan azonban a yankeek félelme először is azért, mert a szerecsenek, minden nyomorúságuk mellett is, sokkal jobban szaporodnak, mint a benszülött fehér emberek. Sőt az Egyesült Államokban megtelepűltek a harmadik, negyedik nemzedékben többé egyáltalán nem szaporodnak. Már pedig valamely nép hanyatlásának első és legbiztosabb jele a szaporodásának csökkenése. A régi görögséget nem a római kardok éle, hanem a saját elnéptelenedése ölte meg. A római birodalmat sem az idegenek betörései döntötték meg, hanem az, hogy a meghalt római öregek helyett mindig kisebb számmal születtek fiatal rómaiak. A születések fogyó száma szét nem téphető kapcsolatban áll a szellemi és erkölcsi színvonal csökkenésével. A születések nagy fölöslege nélkűl semmiféle nép nem maradhat hosszabb időn át tényezője az emberi továbbfejlődésnek. A yankee nép a hanyatlás útján van; ezt csupán a fehér emberek nagy mértékű bevándorlása palástolja el. Ha a bevándorlás valamely okból megszűnnék, a szerecsen lakósság rövid nehány emberöltő alatt túlszárnyalná számban az Unió fehér lakósságát. Szaporodásukat ma még lassítja a nagy nyomor, a kedvezőtlen közegészségi viszonyok, a melyek között élnek, s a melyekből következik óriási gyermekhalandóságuk. Még így is nagyobb arányban szaporodnak, mint azok a fehérek, akiknek már az apjuk, anyjuk is az Unióban született.

Szerecsen és szerecsen-származék volt az Unió terűletén 1880-ban: 6,580.793; 1890-ben: 7,488.788; 1900-ban: 8,834.395. Fehér ember volt 1880-ban: 43,403,400; 1890-ben: 55,166.184; 1900-ben: 66,905.593. A fehérek e gyarapodásában igen nagy része, a szerecsenekében semmi része nem volt a bevándorlásnak. Az Unió lakósságát már 1903-ban 80 millióra becsülték; ma, az utolsó 8 évnek fokozott bevándorlásával, lehet 85 millió; szerecsen, úgy mondják, ma már 10 millión fölűl van. Két déli államban, Dél-Carolinában és Mississippiben a lakósság többsége ma már szerecsen; nem egy más államban is közel van ez az állapot.

Szinte csudálandó, hogy 10 milliónyi lakósság, melyet a többi politikailag és társadalmilag a legnagyobb elnyomásban

tart, még nem ébredt a maga erejének tudatára és még nem szervezkedett elnyomóival szemben. De ez csak idő kérdése. Már vannak kiváló emberei, például Dr. Booker Washington, a kik egész életüket öntudatosan fajuk emelésére fordítják.

Booker Washington, hajdan maga is színes rabszolga, Alabama államban, Tuskegee-ben, mintegy 1500 tanúlótól látogatott iskolát alapított, melyben minden tanító és minden alkalmazott szerecsen. Pullen-Burry Berta könyve egész fejezeteket szentel ez iskolának és alapítójának. Valóságos elragadtatással szól az intézetről, annak sikereiről és alapítójának nagy szelleméről, nemes jelleméről.

A fehérek eddig inkább ahhoz követtek el mindent, hogy a feketéket erkölcsileg és értelmileg alacsony színvonalon tartsák. Napoliban a Bourbon királyok politikája arra irányúlt, hogy ott minél több legyen a tétlen és tudatlan lazzarone. De nagyon helytelenűl ítélné meg a napolii, vagy épen az olasz népet, aki csak a lazzaronékat nézné. Erősen fertőzött gyűjtőpontok főleg némely nagy városban, például Charlestonban és Washingtonban, nem lehetnek a szerecsenek megítélésében sem irányadók. Azt csak a yankeek állítják, hogy minél több nevelést adnak a szerecseneknek, annál több lesz közöttük a gonosztévő.

A faji fönmaradás szempontjából a szerecseneknek négy hatalmas fegyverük van. Az első a nagy szaporaságuk, kapcsolatban e szaporodó képességnek, ha nem is teljes, de mégis tagadhatatlan megmaradásával a fehérekkel való kereszteződés esetén is, még pedig úgy a körösztözöttre magára, mint, bár csökkenően, utódaira nézve. Nagyon eltérő emberfajtákból származó apa és anya ivadéka általában igen hajlandó a meddőségre. A szerecsen s a fehér ivadéka kivétel, mert nem éppen oly szapora ugyan, mint maga a szerecsen, de nem is meddő. A második fegyver a szerecsen testalkotásnak rendkívűl makacs, a fehéret egészen elnyomó öröklődése.

A harmadik, talán leghatalmasabb fegyver az, hogy a szerecsen testalkotás öröklése korántsem zárja ki a fehér ember magasabbrendű szellemi képességeinek öröklését: az ivadék testileg, többszörös vérkeveredés után is, szerecsen marad, de értelmileg fehér emberré válik. A szerecsenségnek csaknem összes vezető emberei az Unióban félvérűek, vagy negyedvérűek és magasan fölötte állanak a szerecsen átlagnak. Nem igaz,

hogy a mulatto a fehérnek s a feketének csak hibáit egyesíti. Alsóbbrendűségének, bűnre hajlandóbb voltának az a magyarázata, hogy őt a fehér embernek benne derengő öntudata többnyire még sokkal kedvezőtlenebb körülmények között találja, mint a minők közt van a legtöbb fekete. Hiszen, hogy csak egyet mondjak, a mulatto más, mint törvénytelen gyermek nem is lehet, mert a fehér és színes házassága az Unióban nem törvényes. Már pedig a fehérbőrű gonosztévők legnagyobb arányszáma is a törvénytelen gyermekek közűl kerűl ki.

A negyedik, ugyancsak nem megvetendő fegyver a szerecsennek nagy igénytelensége: sokkal inkább meg tud élni szűkös viszonyok között is, mint a fehér, és benne a jóllét vágya soha sem nő akkorára, hogy miatta inkább a gyermekáldásról is lemondjon. Már pedig a fehér ember ezt teszi, mihelyt az Unióban egy-két nemzedéket átélt és az amerikai igényekhez hozzászokott.

Ha végig tekintünk a világtörténeten, arra a meggyőződésre jutunk, hogy legtöbb nemzet sírját fiainak önzése ásta meg. Más okból is pusztúlt már el nemzet, igaz; de még igazabb, hogy nem élt már sokáig az olyan, melynek fiaiban az egyéni önzés arra a fokra hágott, mint a yankeeben.

A yankeere nézve a szerecsen állandó szemrehányás a múltért és állandó figyelmeztetés a jövendőre. Innét a gyűlölet, mely a szerecsen iránt nem ismer emberbaráti érzelmet. — Pullen-Bury Berta mondja (287. l.), hogy ismerősei, midőn Tuskegee-ből New Orleans-ba készűlt menni, figyelmeztették, ne említse, hogy színessel űlt egy asztalnál, mert elveszítené a new orleansiak becsűlését. Pedig az a színes Booker Washington volt, minden tekintetben oly kiváló ember, aminővel a yankeek sem sokkal dicsekedhetnek.

Pullen-Bury Berta könyvének első és nagyobb része (1—175 old.) a Jamaicában, angol uralom alatt élő szerecsenekkel foglalkozik; a második az Egyesűlt Államokban élőkkel, s a vége az összehasonlításnak arra az eredményére jut, hogy a szerecsenek angol uralom alatt boldogabbak, magasabb erkölcsi színvonalon állanak és nem találkoznak a fehér fajnak olyan mértékű gyűlöletével, mint az Unióban. Kifejti a szerecsenek nagy gazdasági jelentőségét Jamaicában és szemrehányá-

sokat tesz az Uniónak, hogy rosszúl fogott a szerecsen kérdés megoldásához. Szerinte is elhibázott dolog a szerecsent egyszerre európai műveltségre fogni, görögre, latinra tanítani és nem venni figyelembe azt a nagy testi és lelki különbséget, amely a fehér s a fekete faj között van. A szerecsent meg kell tartani és el kell különíteni ott, ahova először betelepítették, t. i. a déli államokban, melyeknek nagy részében, az úgynevezett »Black-Belt«-ben, a Fekete öv-ben, ők a lakósság többsége. Meg kell őket tartani a föld s a mezőgazdasági ipar művelőinek. Meg kellene tiltani, hogy a városokban éljenek, hogy a gyáriparban próbáljanak — úgyis hiába — versenyre kelni a fehérekkel. A politikától maradnának inkább távol. E helyett az Unio politikusai azon kezdték, hogy a szerecsen tömegeket, mindjárt a rabszolgaság eltörlése után, politikai czéljaikra megvásárolták, politikailag megrontották, sőt a lázadóknak bélyegezett déli államokban az ő kezükbe adták a fehérek fölött a politikai uralmat. Idővel persze ismét a fehérek kerekedtek fölül és most annál inkább gyűlölik a feketét. A déli államokban van a szerecseneknek nem csak külön templomuk és iskolájuk, hanem vannak külön szállóik, korcsmáik és külön vasúti kocsiik is.

Mégis ott, ott a »Fekete öv«-ben találhatják csak föl igazi boldogúlásukat, fejlődésük igazi föltételeit a szerecsenek. Kár azt máshol keresniök. Szerzőnő erre egy nagyon szép mesét hoz föl (222. old.). Nem állhatom meg, hogy röviden ide ne írjam: Egy hajó eltévedt és már több nap óta bolyongott a tengeren. Végre megpillantott egy ismerős gályát. A boldogtalan hajó árboczára azonnal fölvonták a jelt: »Vizet, vizet! Szomjan halunk!« A közelgő gályáról rögtön megjött, jelekben, a válasz: »Merítsetek le vödröt, ahol vagytok.« A szomjan halók másodszor is fölhúzták a jelt: »Vizet, vizet! Küldjetek vizet!« Ismét ugyanaz a válasz: »Merítsetek le vödröt, ahol vagytok.« A harmadik és negyedik vizet kérő jelre is hasonló volt a válasz. A szerencsétlen hajó kapitánya utoljára is szót fogadott; lemerítette a vödröt, és ime, gyöngyöző, tiszta édes vízzel tele húzták föl. Az Amazon folyó torkolatának vize volt, mely sok mérföldnyire eltolja maga előtt a tenger sós vizét. — Igy a szerecsennek is ott kell meríteni boldogúlást,

a hol van. (Reánk, szegény magyarokra is mennyire illik ez a példa!)

Az Egyesült Államokban a törvény, amint már említettem, kezdettől fogva érvénytelennek mondja a fehér s a színes között kötött házasságot. Nem tesz különbséget a tiszta szerecsen és a között, akinek ereiben csak egy nyolczadrésznyi szerecsen vér folyik. Angol uralom alatt máskép bánnak a feketével s a színessel. Akiben csak egy nyolczadrész a fekete vér, azt fehérnek tekintik. Fehérrel házasúlt szerecsen dédunokája ott már fehér ember. Az Unioban ahhoz, hogy egy házasság törvénytelenné váljék, elég, ha a gyermekek valamelyike észrevehető visszaütést árúl el a szerecsen ősre. Ehhez járúl sok uniobeli politikusnak az a meggyőződése, hogy a szerecsen kérdés csakis a teljes faji elkülönítés s a szerecseneknek a déli tartományokra korlátozása által oldható meg. Nem veszik észre, hogy ebből az Unióra a korláttalan faji keveredésnél sokkal nagyobb baj származhatik. Ma még nincs szerecsen nyelv; amit Afrikában hagytak, azt rég elfeledték; ma még nincs szerecsen nemzeti öntudat. De ha a sok millió szerecsen, akit területileg külön választanak, a maga egységének tudatára ébred; ha mostani gyermeki állapotából egy külön fejlődési folyamat által, melynek hatalmas rúgói vannak a közöttük élő mulattókban, férfikorba lép; ha majd nemcsak kér és védekezik, hanem követel és támad is: nos, akkor vége az Unio egységének, mert akkor létrejön, ami eddig még sehol sem létezett, egy hatalmas szerecsen birodalom, mely magáénak fogja mondani a mai Egyesült Államok leggazdagabb részét, a mezőgazdaságnak és iparnak szinte kimeríthetetlen forrásait.

Persze Pullen-Bury Berta nem is volna angol nő, egy gyarmataiból gazdag ország gyermeke, ha nem szegődnék ő is a szerecsenek elkülönítésének szószólójává. Néki, elvégre, mégis csak az a lényeges, hogy a jamaicai quashie, az ottani szerecsen, fél shilling (60 fillér) napi bérért termeli Anglia számára a gyapotot, holott az Unio déli államaiban a szerecsen gyapotmunkás legalább 40 centet (2 koronát) kap naponta. Tehát érezze magát boldognak a szerecsen, legyen jó dolga, — decsak termelje a gyapotot; tanúljon, ügyesedjék, hogy több gyapotot, hogy czélszerűbben termelhessen. Hiszen angol ember az ültetvények éghajlata alatt képtelen a mezei munkára. A szellemi

munka terén azonban ne akarjon a szerecsen az angolnak versenytársa lenni. Mert a szerecsent — jóllehet vannak kivételek — a faji alkotása teszi képtelenné a magasabbrendű szellemi munkára.

Ebben az ügyben az írónő több tekintélyre hivatkozik (227. l.), akik szerint a szerecsen faj koponyájának űrtartalma kisebb, mint a kaukázusi fajé, az agyvelő másodlagos kanyarúlatai egyszerűbbek, csekélyebb számúak, kevésbbé tagoltak. Ami abban lelné magyarázatát, hogy a szerecsen koponya varratai korábban csontosodnak és korábban szűntetik meg a koponyaűrnek további tágúlhatását s így gátat vetnek az agyvelő további fejlődése elé. A szerecsen gyermek könnyen tanúl, jó az emlékezete, figyelmes és igyekvő; de nagyon is korán ébred föl benne és fölöttébb erős a nemi ösztön, s attól kezdve, az ifjú korban, a szerecsen nem váltja be, amit gyermekkorában ígért. A szerecsen gyermek éppen oly jól tanúl, mint a fehér; de a szerecsen ifjú már elmarad a fehér mögött. Vagyis a szerecsen agyveleje s azzal együtt szellemi képessége nem igen jut tovább a gyermeki kor fejlettségi fokánál.

Ami a koponya s az agyvelő alkotását, mint a vizsgált szerecsenek alacsonyabb értelmi színvonalának jelét illeti, mi még nehány újabb adatot is hozhatunk föl. (Az illető forrásmunkák maguk nem lévén kezünk ügyében, adatainkat Buschan Georg dolgozatából — »Kultur und Gehirn.« Archiv f. Rassen- und Gesellschafts-Biologie. I. Jahrg. 1904. 5. Heft, p. 688-701 — vesszük.) Mindazonáltal nem jutunk arra az eredményre (amire jut Buschan is), hogy amaz alacsonyabb értelmi színvonal magyarázatát csak a szerecsen faj testi alkotásában kell keresnünk, és hogy a szerecsen faj testi alkotása már eleve és örökre kizárná a faj átlagának a fehér fajéhoz hasonló értelmi színvonalát. Az eddigi vizsgálatok alapján még nem tartom megdöntöttnek azt a tételt, hogy a szerecsen nem alsóbbrendű faj a fehérnél és hogy csupán ez idő szerint fejlettsége alacsonyabb. És nem tudhatjuk, hogy a jelenleginél kedvezőbb körűlmények között mennyi idő alatt érhetné el ugyanazt a színvonalt, mint a melyen van ma a fehér faj. Emlékezzünk csak reá, mikép nyilatkoztak a sárga faj alsóbbrendűsége felől igen tekintélyes fehér emberek az orosz-japáni háború előtt!

Hogy a szerecsenek annyi évszázad alatt szülőföldükön, Afrikában sem fejtettek ki semmiféle magasabbrendű műveltséget: ez sem faji képtelenségüket, hanem talán inkább az éghajlat bénító hatását és ama rúgók hiányát bizonyítja természetadta életviszonyaikban, amelyeknek kényszerítő ereje nélkűl valószinűleg a kaukázusi faj különböző törzsei sem teremtették volna meg műveltségüket. Eléggé ismert dolog, hogy az egyenlítői éghajlat a fehér ember akaraterejét is elzsibbasztja; ott a fehér faj műveltsége is aligha jött volna létre.

Legalább is nagyon valószinű, hogy a magasabb értelmiséggel nagyobb koponyaűr és súlyosabb agyvelő kapcsolatos. Való igaz továbbá, hogy az eddig megvizsgált eseteknek sokkal nagyobb százalékában volt a fehér embereknek, mint a szerecseneknek bizonyos közepesnél súlyosabb agyvelejük. Hunt az északamerikai polgárháborúban elesett számos fehér és fekete katonának agyvelejét hasonlította össze. A legtöbb szerecsennek, t. i. 37 százaléknak, agyveleje az 1276-tól 1417 grammig terjedő súlycsoportba esett; a legtöbb fehérnek, úgymint 36 százaléknak, agyveleje ellenben az 1418-tól 1558-ig terjedő súlycsoportba. 1276 grammnál könnyebb agyveleje a szerecsenek 27 százalékának s a fehérek 14 százalékának volt. 1559-től 1700 grammig terjedő súlyt 100 közűl csak 3 szerecsennek, ellenben 100 közűl 10 fehérnek agyveleje mutatott. Ennél nehezebb agyveleje nem volt egy feketének sem; de volt a fehérek $2^1/_2$ százalékának.

Hogy azonban a könnyebb agyvelőt még sem kell faji sajátosságnak tekintenünk, azt megmutatja a következő összehasonlítás. Matiegka megmérte és összeállította számos fehér ember agyvelejét a szerint, hogy az illetőknek mi volt a foglalkozásuk, és azt találta, hogy a magasabbrendű szellemi munkával járó foglalkozást űzők agyveleje jóval súlyosabb volt, mint a csupán testi munkájuk után élőké. A végzett szellemi munkával kapcsolatos különbségek a fehér emberek agyvelejének súlya közötti semmivel sem kisebbek, mint aminőket talált Hunt a fehérek s a szerecsenek agyveleje között. A napszámosok, gyári munkások, szolgák, házmesterek csoportjába tartozók agyveleje nem volt súlyosabb, mint a legtöbb szerecsené, mert csak 26 százaléknak volt több 1400 grammnál; az iparosok és kézművesek csoportjában már 43 százaléknak, a kereskedők, irnokok, tanítók, alsóbb hivatalnokok csoportjában 48

százaléknak s végül az egyetemről kikerültek s a magasabb hivatalnokok csoportjában 57 százaléknak. A szerecsenek a polgárháború előtt nem is lehettek mások, mint földművelők, napszámosok, cselédek, kézművesek. Mivel tehát kimutatható, hogy, ha ilyen módon kereste a kenyerét s nem foglalkozott nagyobb szellemi munkával, a fehér embernek is sokkal kevésbbé súlyos az agyveleje: nem tarthatom kizártnak, hogy a megvizsgált szerecsenek könnyebb agyveleje is csak annak tulajdonítandó, hogy nem foglalkoztak szellemi munkával. És minden azt bizonyítja, hogy nem azért nem foglalkoztak szellemi munkával, mert nem voltak reá képesek, hanem azért, mert arra semmi sem szorította, de abban minden gátolta őket.

A nagyobb szellemi munka — úgy látszik — általában súlyosabbá teszi az agyvelőt, mely e szellemi munka testi szerveinek leginkább működő tömege, valaminthogy a pöröly forgatása erősen kifejleszti, súlyosabbá teszi a kovács karjának izmait, melyek e testi munkának leginkább tevékeny szervei. Fehér ember is akárhány akad — éppen az említett összeállítások szerint, amelyeket még több mással is megtoldhatnánk — akinek koponyájában, bár ép elméjű, nem székel súlyosabb agyvelő a legkönnyebbnél, aminőt szerecsenben megállapítottak. A különböző súlyú agyvelők gyakoriságában sincs akkora eltérés, hogy ez részint a különböző foglalkozások gyakoriságának különbségéből, részint a már születéstől különböző súlyú agyvelejűeknek, vagy a különböző tehetségűeknek az életviszonyoktól függő s több nemzedék óta tartó kiválógatódásából meg ne volna magyarázható.

A nagyobb értelmi képesség s ezzel együtt a születéstől fogva súlyosabb agyvelő járhatott már az afrikai őshazában gyöngébb csont- és izomrendszerrel, az idegeknek nagyobb érzékenységével és még más olyan testi sajátságokkal, melyek az ottani viszonyok között többszörösen lerontották a kellő kiművelésre különben sem kerülő értelmi fölsőbbségnek minden hasznát: a viszonyok inkább az erős csontnak és izomnak, mint a súlyos agyvelőnek kedveztek. Az amerikai rabszolgatartó is bizonyára csak az erős testet s az engedelmességet becsülte rabszolgáiban. A nagyobb értelem, mely a rabszolgát gondolkodásra, emberi voltának fölismerésére, talán lázadásra indíthatta, csak szálka lehetett a rabszolgatartó szemében. A szaporítás dolgában csaknem úgy bánhatott rabszolgáival, mint

házi állatjaival: kitenyésztette az erős testalkotást és kiselejtezte, nemzedékről-nemzedékre, a súlyosabb agyvelőt. És mit tesz a mai Unio társadalmi politikája a rabszolgák maradékaival? Kitenyészti bennük a testi erőt, a földmívelésre s a mezőgazdasági iparra való alkalmatosságot, de kiselejtezi, posványba, bűnbe dönti a súlyosabb agyvelejűek nagy részét ma is.

Végűl még azt is megemlíthetjük, hogy a koponyavarratoknak állítólag korábbi megcsontosodása sem teszi lehetetlenné az agyvelőnek további növekedését. Az egymással már mereven összekapcsolt koponyacsontok még hosszú időn át nőnek és növelik a koponyaüreget is. A 14-ik életéven túl legtöbb fehér ember koponyavarratai is megcsontosodnak, s az agyvelő súlyának növekedése az összes vizsgálatok szerint igen nagyfokú a 14-ik s a 20-ik év között. Sőt növekszik az némelyek szerint a negyvenedik életévig; ekkor éri el tetőpontját. Később már csökken az agyvelő súlya. (Lásd: Ziehen, Th, und Zander, Nervensystem, in: Bardeleben: Handbuch der Anatomie des Menschen. G. Fischer, Jena, 4. Bd. 1899. 1.—3. Abth. p. 359.) De ki mondhatná, hogy az ember értelmi ereje a 40-ik életéven túl s az 50-iken innen már általában csökkenne? Ez a csökkenés, kivétel. Szabály az értelemnek éppen az az irányú növekvése, melynek elmaradását a szerecsenekben az agyvelejük csekélyebb súlyából magyarázzák.

A yankee tehát nem a szerecsen faji alkotásnak szolgáltat igazságot, hanem a ma még erősebbnek jogát gyakorolja a színesekkel szemben, midőn őket lehetőleg alacsony társadalmi s ezzel együtt alacsony értelmi színvonalon tartja. S az erősebbnek ezt a jogát annál mohóbban gyakorolja, minél inkább érzi, hogy meginog alatta a talaj. Elég botorúl, ő maga is előmozdítja a szerecsen tömegek területi elkülönülését. A területileg, fajilag, gondolkodás és érdekek dolgában elkülönültek azonban majd nemzetté válnak, és nem lehetetlen, hogy néhány száz év múlva irtó hadjáratokat indítanak Észak-Amerikában a ma uralkodó fehérek ellen, akiket a másik oldalról talán majd a sárgák szorongatnak. Orvosság csak az egyesülésben, a faji és társadalmi korlátok ledöntésében volna, amelyek ma a fehéret s a színest elválasztják. Az a csapás, ami ezáltal a fehér ember gőgjét érné, csak bibliai megbűntetése volna az apák vétkeinek a késő unokákban.